

Gregor d. 1.'s opfordring til at beskytte jøder mod forfølgelse

Forholdet mellem kristne og jøder var som udgangspunkt i det 1. århundrede e.Kr. anstrengt. Jøder anså de første kristne, der oprindeligt selv var jøder, for at være blasfemikere, der lod hånt om Guds lov og derfor var hjemfaldne til hårde straffe. Omvendt anså kristne jøderne for at være hovedansvarlige for Jesu død – fortabte og bortvendte fra Gud, da de afviste Guds forkyndelse og lære. Det var derfor en kristen pligt gennem forkyndelse at forsøge at omvende jøder. Da kristendommen blev statsreligion i Romerriget i 300-tallet indtog den kristne kirke en statsligt sikret magtposition. De kristne kejsere degraderede jødernes retsstatus, som f.eks. Konstantin d. Store, Konstantin d. 2. (330'erne), Theodosius (417, 423) og Justinian (534). Det fortsatte missionsarbejde og kristendommens hårde teologiske kritik af jødedommen betød dog ikke, at kirken forfulgte jøder, der ikke lod sig omvende. Jødiske menigheder fortsatte således deres eksistens rundt om i Europa. Jødernes situation afhang dog af lokale verdslige magthaveres og lokalbefolkningernes indstilling. Ofte blev jøder udsat for folkelig mistanke og mishag og diskriminerende love fra verdslige myndigheders side. Dog var kirken af den holdning, at jøder ikke burde udsættes for forfølgelse, selvom de ikke kunne indtage den samme position samfundet som kristne. Det 3. koncil i Toledo i 589 forbød således, at jøder beklædte offentlige embeder, men i skrivelser i 590'erne forbød pave Gregor d.1. (Den Store) (590-604) tvangsomvendelser og konfiskation af synagoger. Kirken kunne dog ikke forhindre, at der til tider lokalt forekom antijødiske folkelige optøjer.

[Brev fra Gregor d. 1. til Virgilius, biskop i Arles, og Theodorus, biskop i Marseilles, juni 591:]

[Jøder boende i Rom har underrettet Gregor om, at jøder i Marseilles er blevet døbt med tvang snarere end ved omvendelse og forkyndelse] [...] Jeg frygter, at trods den [gode] hensigt, og medmindre tilstrækkelig begrundelse fra Den Hellige Skrift ledsager den [dåben], burde den enten ikke have nogen gavnlig virkning, eller der vil opstå yderligere (Gud forbyde det) tab af de sjæle, som vi ønsker at frelse. For når nogen er blevet ført til døbefonten, ikke af prædikens sødme, men ved tvang, vender han tilbage til sin tidligere overtro, og dør desto værre stillet efter at have været genfødt.¹ Lad derfor dit broderskab vække sådanne mænd [jøderne] ved hyppig prædiken med det formål at de grundet deres lærers sødme i højere grad ønsker at ændre deres gamle liv. For på denne måde fuldbyrder vi vores formål på rette måde, og den omvendtes sind vender ikke tilbage til sit tidligere opkast.²

[Brev fra Gregor d. 1. til Victor, biskop i Palermo, juni 598:]

[...] Ligesom man ikke bør tillade jøderne nogen friheder i deres synagoger ud over det ved lov tilladte, så skal jøderne i intet tilfælde lide [overlast] med hensyn til anliggender, hvor der allerede er givet dem indrømmelser.

¹ Tankegangen er den, at en frafalden kristen er værre stillet i Guds øjne.

² Forbuddet mod tvangsdøb og tvangsomvendelse blev gentaget ved det fjerde kirkekoncil i Toledo, 633: "Angående jøderne [...] Ingen skal tvinges til troen. [...] Sådanne mennesker frelses ikke mod deres vilje, men af egen fri vilje."]. Riley-Smith: "The First Crusade and the Persecution of the Jews", *Studies in Church History* 21 (1984), s.62.

Breve fra Gregor d.1.: Oversat af J. Rosenløv. Her efter J. R. Marcus, *The Jew in the Medieval World*, New York [1938] (1960), s.111ff.